

En underbar man

Den 13 december 1891 skriver Per Källander till Viktor Rydberg och ber om bidrag till en skrift som skall ges ut "senast i januari" till förmån för ett planerat skolhem för "sinnesslöa" barn i Örebro län. "Idiotanstalt finnes, men är högst otillräcklig, enär de arma äro lika hjälplösa när de gå, som när de komma".¹ Rydberg svarar 22.1.1892 att han som konvalescent varit förhindrad att arbeta och därför inte kunnat lämna något bidrag i tid, samt att han nu kommer att vara helt upptagen med föreläsningar fram till sommaren.² Hur de fortsatta kontakterna går vet jag inte – några fler brev från Källander har inte bevarats – men 4.12.1892 skriver Susen Rydberg till väninnan Emma Irene Åström: "Föreläsningen om Leonardo da Vinci kommer kanske att tryckas och säljas för ett välgörande ändamål."³ Så sker också; i februari 1893 ges en lätt översedd version av Rydbergs två föreläsningar om Leonardo, hållna vårterminen 1892, ut "till förmån för ett barnsjukhus i Örebro". Titeln blir *En underbar man*, omfånget blir 16 sidor och priset sätts till 75 öre.

Rydbergs lilla skrift tycks ha blivit det enda resultatet av den ursprungliga planen på ett samlingsverk med bidrag på både vers och prosa. Det planerade skolhemmet, med fleråriga utbildningar för "bildbara sinnesslöa", realiserades 1905 i Askersund (till kostnader som låg långt långt över vad *En underbar man* kan ha dragit in).⁴ Inrättningen kallades först "skolan för andesvaga", senare "Örebro läns sinnesslöanstalt",

¹ Brevet på Kungliga biblioteket (L.40:160).

² Brevet på Kungliga biblioteket (L.40:155). Rydberg vistades november och december 1891 i Göteborg för att vila upp sig efter arbetet med *Vapensmeden* och "Den nya Grottesången"; han skulle ha åkt hem efter nyår men fick influensa och blev kvar till slutet av januari.

³ Brevet på Åbo akademis bibliotek.

⁴ Se <http://ovedanielsson.blogspot.com/2009/04/kristinahemmet.html>.

och slutligen, fram till nedläggningen 1979, "Kristinahemmet". Fast till vardags använde man kanske benämningen på vykortet nedan:

Man kan undra varför Rydberg valde ett universalgeni som ämne för sin välgörenhetsskrift. Ville han markera nån sorts distans till de "andesvaga"? Omöjligt att säga. Låt mig istället peka på den lilla vignetten i omslagets nedre vänstra hörn:

Ett fågelbo, som uppenbarligen blivit för tungt för den gren på vilken det byggts, och som tycks riskera att när som helst rasa i sjön. För att ungarna blivit för tunga? Ville man säga att det fanns hem som drabbats av en så stor tyngd att de riskerade att gå under? Och att köparen av skriften bidrog till att skapa en möjlighet att lätta denna börda? Ja, ni ser: bara ännu fler obesvarbara frågor. Som ändå inte riktigt vill lämna mig.

TORE LUND

Flickor på skolhemmet, c:a 1910